

Səh. 2	Yuxusuz keçsə də, musiqisiz keçməyən gecələr – Hacı Bəkiroğlu	Səh. 5	Ayaqqabı barədə əski təsəvvürlər – Afiq Muxtarov	Səh. 6	Qadın – zəif, yoxsa zərif? – Aytən Fətullayeva	Səh. 6	Xaricdə axtarılan, daxildə gizlənen – Validə Fətullayeva
Səh. 3	İtyıqan maşınların xoş xatirəsi – Esmira Ələkbərli	Səh. 4	UNICEF: GƏNCLƏR YAZMAQDA, FİKİRLƏRİNİ İFADƏ ETMƏKDƏ VƏ TƏNQİDİ DÜŞÜNCƏDƏ ÇƏTİNLİK ÇƏKİRLƏR	Səh. 7	Nahaqdan tökülən qan – Aleksandre Orbeliani		

İCTİMAİ QƏZET ❀ yeniyoqazeti@gmail.com ❀ “*येनो यो*” *საზოგადოებრივი გაზეთი* ❀ **HAQQIN SÖZÜ – SÖZÜN HAQQI**

31 İYUL
2025-Cİ İL
№ 13 (230)

Yeni YOL

Qəzet 17 iyun 2015-ci il tarixindən nəşr olunur.

GÜRCÜSTAN VƏ AZƏRBAYCAN TƏHSİL SAHƏSİNDƏKİ ƏMƏKDAŞLIĞI GENİŞLƏNDİRİR

Gürcüstanın təhsil, elm və gənclər naziri Givi Mikanadze ilə Azərbaycanın elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev arasında Bakıda görüş keçirilib.

Gürcüstanın Təhsil, Elm və Gənclər Nazirliyinin yaydığı məlumata görə, görüşdə iki ölkənin təhsil sistemlərində həyata keçirilən islahatlar, mövcud əməkdaşlıq və qarşıda duran prioritetlər müzakirə edilib.

Görüş zamanı Givi Mikanadze bildirib ki, Gürcüstan azərbaycanlı şagird, tələbə və müəllimləri dəstəkləmək məqsədilə bir sıra layihələr həyata keçirir. Onun sözlərinə görə, bu təşəbbüslər sırasında məktəblərdə dil tədrisinin gücləndirilməsi və ali məktəblərdə tələbələrin maliyyələşdirilməsinin artırılması istiqamətində proqramlar yer alır.

Tərəflər STEAM (Elm, Texnologiya, Mühəndislik, İncəsənət və Riyaziyyat) təhsilinin inkişafı istiqamətində əməkdaşlığın genişləndirilməsinə xüsusi diqqət ayırırlar. Azərbaycan tərəfi Gürcüstanda STEAM mərkəzinin yaradılması təşəbbüsü ilə çıxış edib. Givi Mikanadze azərbaycanlı həmkarının bu sahədə əməkdaşlıq təklifini dəstəklədiyini vurğulayıb.

Görüşdə, həmçinin iki ölkənin təhsil nazirliklərinin nümayəndələrindən ibarət işçi qrupunun fəaliyyətinin bərpası məsələsinə toxunulub. Bildirilib ki, işçi qrup cari ilin avqust ayından etibarən birgə fəaliyyətə başlayacaq.

Sonda Givi Mikanadze Azərbaycanın elm və təhsil naziri Emin Əmrullayevi Gürcüstana səfərə dəvət edib.

TÜRKİYƏ SAHİL MÜHAFİZƏSİ İLƏ GÜRCÜSTAN SƏRHƏD POLİSİ İKİTƏRƏFLİ ƏMƏKDAŞLIQ MƏSƏLƏLƏRİNİ MÜZAKİRƏ EDİBLƏR

Gürcüstan Sərhəd Polisi rəisinin birinci müavini Giorgi Qureşidzenin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Türkiyə Sahil Mühafizəsinin dəvəti ilə Türkiyədə olub. Bu barədə Gürcüstan Sərhəd Polisi məlumat yayıb. Məlumatla görə, səfər çərçivəsində Gürcüstan Sərhəd Polisinin nümayəndələri Türkiyə Sahil Mühafizəsinin rəisi, vitse-admiral Əhməd Kendir ilə görüşüb.

Tərəflər Türkiyə Sahil Mühafizəsi ilə Gürcüstan Sərhəd Polisi arasında mövcud ikitərəfli əməkdaşlığı müzakirə ediblər.

Türkiyə tərəfinin kadr hazırlığı və maddi-texniki təminat baxımından yardımının əhəmiyyəti xüsusi vurğulanıb. Həmçinin gələcək əməkdaşlıq və Sahil Mühafizəsi Departamentinə göstəriləcək texniki yardımın istiqamətləri müəyyən edilib.

Səfər çərçivəsində Giorgi Qureşidze İstanbul Sərgi Mərkəzində keçirilən 17-ci Beynəlxalq Müdafiə Sənayesi Sərgisində (IDF 2025) iştirak edib.

GÜRCÜSTAN 2025-Cİ İLİN BİRİNCİ YARISINDA 525 ƏCNƏBİNİ DEPORTASIYA EDİB

Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyinin Miqrasiya Departamenti qanunsuz miqrasiyaya qarşı mübarizə tədbirləri çərçivəsində 2025-ci il yanvarın 1-dən iyunun 30-dək 525 nəfər xarici ölkə vətəndaşını deportasiya edib. Bu da 2024-cü ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 2,5 dəfə çoxdur. Bu barədə Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyi (DİN) məlumat yayıb.

Məlumatda bildirilib ki, Gürcüstandan deportasiya olunanlar siyahısında birinci yerdə Hindistan və İran, ikinci yerdə Çin, üçüncü yerdə isə Türkiyə vətəndaşları dayanırlar. Əcnəbilərin deportasiyası barədə qərarı Miqrasiya Departamenti və məhkəmələr qəbul edir.

Deportasiya barədə xəbərdarlıq almış xarici ölkə vətəndaşı 10 gündən 30 günədək müddət ərzində öz vəsaiti hesabına ölkəni tərk etməlidir. Gürcüstanı könüllü tərk etdikdə əcnəbilər yalnız inzibati cərimə ilə üzləşirlər. Əcnəbilər Gürcüstanın səlahiyyətli orqanı tərəfindən müəyyən edilmiş müddətdə Gürcüstanı tərk etmədikdə, onların ölkədən çıxarılması haqqında qəbul edilmiş qərar məcburi icra edilir. Həmin şəxslərin Gürcüstana girişi 2 ildən 5 ilədək qadağan olunur. Gürcüstana giriş qadağası ölkəni könüllü tərk edən əcnəbilərə şamil edilmir.

GÜRCÜSTANIN YENİ SƏFİRİ DONALD TRAMPA ETİMADNAMƏSİNİ TƏQDİM EDİB

Gürcüstanın ABŞ-dəki fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Tamar Taliaşvili Ağ Evdə ABŞ Prezidenti Donald Trampa etimadnaməsini təqdim edib.

Gürcüstan Xarici İşlər Nazirliyinin yaydığı məlumata əsasən, təqdim etmə mərasimi çərçivəsində Prezident Donald Tramp yeni təyin olunmuş səfirə gələcək fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

Təqdimatdan sonra səfir Tamar Taliaşvili bildirib ki, bu, Gürcüstan-Amerika münasibətləri üçün əlamətdar gün olub. O, ABŞ Prezidentinə Gürcüstan hökumətinin, xalqının, Baş nazirin, Prezidentin xoş arzularını və təbriklərini çatdırıb.

T.Taliaşvili qeyd edib ki, Gürcüstan tərəfi ABŞ ilə münasibətlərdə yeni bir səhifə açmağa və tərəfdaşlığın qarşılıqlı fayda əsasında daha da möhkəmləndirilməsinə hazırdır.

“Görüş çox səmimi və dostluq şəraitində keçdi. Görüşdə ABŞ-nin dövlət katibi Marko Rubio da iştirak edirdi. ABŞ administrasiyasına təşəkkür edirəm ki, bu əhəmiyyətli mərasim qısa müddətdə baş tuta bildi”, – deyərək səfir bildirib.

YUXUSUZ KEÇSƏ DƏ, MUSİQİSİZ KEÇMƏYƏN GECƏLƏR

Hacı BƏKİROĞLU

haci-bekiroglu@hotmail.com

Gecələr insanların istirahət etməsi üçün verilmiş olan bir fürsətdir. Çünki Allah Qurani-Kərimin 47-ci surəsi olan “Furqan” surəsində də “Sizin üçün gecəni örtük, yuxunu istirahət vasitəsi, gündüzü də iş vaxtı edən Odur”, – deyə buyurur. Ancaq gəl gör ki, bizim kiçik, amma canlı bölgəmiz olan Qardabani şəhərində gecələr də səs-küysüz ötürülür. Günlərin sadə ritmində axıb gedən bu həyat gecələr olduqca fərqli bir simaya bürünür.

İlk öncə evimin yaxınlığında yerləşən bir şadlıq sarayı ilə başlayaq. Onsuz da isti havlara görə yatmağın çətin olduğu bu zamanlarda bu şadlıq sarayında təşkil olunan toylarda quraşdırılan böyük səsgücləndiricilərlə havaya buraxılan mahnılar nə sevinc bəxş edir, nə də musiqi zövqü oyadır, əksinə, insanın yuxusunu dağıtdığı kimi, musiqiyə olan həvəsini də alt-üst edir. Çünki nə oxuduğu belə anlaşılmayan müğənnilərin qışqıraraq nələrsə oxumağa çalışması insanda qıcıq oyadır. Bu isə musiqi deyil, sadəcə bir çığırtı halına gəlmiş olur. Yeri gəlmişkən, onu da vurğulayım ki, nə toy sahibləri ilə, nə evlənənlərlə, nə də ki, şadlıq sarayının sahibləri ilə heç bir ədavətim və şəxsi qərəzəm yoxdur. Sadəcə narahatçılığımı dilə gətirib bir ölçü götürülməsini istəyirəm, təbii ki, başqalarının istəkləri nəzərə alınarsa buna qarşı bir əncam edənələr tapılar. Nə isə, söhbətimizə davam edək.

Əvvəllər toylarda oxunan musiqilər də, oxuyan müğənnilər də insanın ruhunu oxşayardı. İndi isə bu oxunanlar sadəcə bağırıqdan ibarətdir. Təbii ki, gözəl səsə və musiqi ponetsialına malik olan müğənnilərimizi bu cərgəyə qatmıram.

Hələ toyda nəfəsinə qalib gələ bilməyib özünü gülünc vəziyyətə gətirənə qədər içib sonra da dava-dalaş salanların hay-küyünü demirəm. Bu, başqa bir fəlakətdir. Bu insanlar nəfslərinə hökm edə bilmədikləri kimi bir də ağızlarına sahib çıxma bilməyərək hər cür bədab söyüşlərin ünvanına çevrilirlər. Ən ağırlısı isə bu səslərin gecənin sakitliyini parçalayaraq istirahətimizin içində nüfuz etməsidir.

Gecənin müəyyən bir saatında şadlıq sarayından gələn səs-küyün bitdiyini görüb düşünürsən ki, heç olmasa bir neçə saat yata biləcəm, onda da başqa bir macərə başlayır. İndi də şəhərin gəncləri başlayırlar öz “məharətlərini” göstərməyə. Bu “məharətli” gənclər gecə saat 3-də, 4-də avtomobillərində musiqiyə yüksək səs verərək ya küçədə dayanır və ya oyan-buyana gəzərək musiqi dinləyir, kef çəkirlər. Bu musiqi sədaları bəzən elə bir səviyyəyə çatır ki, insan öz evində bu musiqini dinləməyə məcbur qalır. Bu musiqi dinləmək məkanını seçmək azadlığı deyil, başqalarının həyatına müdaxilədir.

Əlbəttə ki, hər kəsin əylənməyə, toy etməyə və musiqiyə qulaq asmağa haqqı var. Amma bu hüquqlar başqalarının sakitliyini və rahatlığını pozduqda artıq məsuliyyət anlayışı ön plana çıxmalıdır. Hər şeyin bir həddi, bir qaydası olmalıdır – musiqi də daxil.

Maraqlısı isə odur ki, bununla bağlı qəbul olunmuş bir sıra qanunlar var, bəs görəsən bu qanunlar nə vaxt icra ediləcək? Amma kiməsə etiraz edəndə, haqqını tələb edəndə elə bir qarşılıq alırsan ki, dillənməyinə peşman olursan. “Niyə başqaları narahat olmur, bir sən narahat olursan” cavabını aldığı qalırırsan içindən yana-yana.

Bəlkə də sakinlərin bir çoxu bu səs dalğalarına alışmışlar, amma alışmaq həll deyil. Dəyərlərimizi qorumaq, musiqini, toyları zövqsüzlükdən xilas etmək və ictimai rahatlığı təmin etmək hər birimizin borcudur. Çünki hər səs, hər mahnı bir hiss oyandırmaqlıdır – baş ağrısı yox.

MİLLƏT VƏ MƏDƏNİYYƏT

Insan topluluğunun millət adlanması üçün tək genetik faktor kifayət deyil. Millət məfhumu bir necə kökə əsaslanır. Bu köklərdən biri də mədəniyyətdir. Hətta deyə bilərəm ki, mədəniyyət millətin formalaşmasında dildən sonra ikinci ən mühüm faktordur. Binanın görünən hissəsi, bər-bəzəyi torpağın üstündə olsa da, görünən hissəni ayaqda tutan torpağın altındakı himdir. Millət də belədir. Millətin dərin kökləri var. Müasirlik adı ilə özümü nə qədər “bər-bəzək” vursaq da, biz mədəniyyətimiz hesabına ayaqda dururuq. Dövrümüzün ən böyük problemlərindən biri də məhz gənclərimizin “müasirlik” adı altında əslərə dayanan köklü mədəniyyətimizə düşmən kəsilməsidir. Bu minvalla biz hara gedirik?

Müasir dövrün tərəqqisini mənimsəməliyik. Müasirlik millətin mədəni tələblərinə biganə yanaşmaq demək deyil. Bəzən çox xırda məsələlər mədəniyyətimizlə birbaşa əlaqədə olur. Başqa millətlərin geyim tərzini, yaşam tərzini, yemək tərzini mənimsəyərək öz əlimizlə öz evimizi yıxırıq. Geyimimizlə biz milliyyətimizi əks etdirməliyik. Azadlıq adı altında açılıb saçıldıqca nə əldə etdik? Çılpaqlıq bizə nə qazandırdı? Boşanmalar, ədəbsizliklər, fahişəliklər artmadımı? Ailə strukturu-muz yixilmədimi? Bizim ilk hədəfimiz ailə düzənimiz olmalıdır. Türk ailələri bir vaxtlar dünyaya örnək idi. Türk ailəsində hörmət var idi, ədəb var idi, sədaqət var idi, sevgi var idi. Bu gün Borçalıdan fəal gənclərimiz çıxıb gürcü televiziolarında “Azərbaycanlılar qızlarını tez evləndirir” deyirlər. Kimi kimə şikayət edirik?

Əlbəttə, erkən evlilik də böyük problemlərimizdən biridir, amma bunlar çıxıb gürcü televiziolarında danışılacaq mövzular deyil. Bunu maariflənmə, məşvərət, təbliğ yolları ilə özümüz həll etməliyik. Əvvəlcə cəmiyyətimizin pozulan ədəbini bərpa etməliyik. Erkən evlilikdən danışdığımız qədər, əxlaqsızlıq yuvalarına cəlb olunan, valideyninə asi olan gənclərimizdən də danışmalıyıq. Bizim mədəniyyətimiz heç vaxt qadının hüququnu əlindən almayıb. Bizim Tomrislərimiz, Sara xatunlarımız var idi. Siyasi fəaliyyəti olan xatunlarımız belə açılıb saçılmırdı, həya edirdi, hörmət etməyi bacarırdı. Kişilər də həmçinin nəfəsinə duyğularını cilovlayırdı. Kişisi qeyrətli olan cəmiyyətin qadını ədəbsiz olmaz. Gənclər bir araya gələndə görürsən ki, ancaq “sevgililikdən”, nəfəsinin təminatından danışirlər.

Nə vaxt ki, azadlıq adı altında ədəbsizliyi cəmiyyətimizdə yaydılar ailə strukturumuza misilsiz zərbə endirdilər, gənclərimizə hörmətin nə olduğunu unutturdular. Bu gün övlad valideynə hörmət etmir. Deyir “atam mənə qarışa bilməz”. Bu faciə deyilmi, əziz eloğlular? Məktəbdə uşaq müəllimi təhdid edir. Dövrümüzün tərəqqi yolunda ən böyük ehtiyac elmdir. Əgər uşaq müəllimi təhdid edərsə elm hansı yolla əldə oluna bilər? Deməli, elmdən öncə uşağımızda ədəb olmalıdır. Ədəbi olmayan insana elm fayda verə bilərmi? Zədələnen, xəstələnen türk gəncliyini bu gün ancaq böyük mədəniyyətimizin dərmanları ilə müalicə edə bilərik.

Uşaq valideynə tabe olmalıdır. Özbaşına buraxaraq, telefonlara həbs edərək gələcəyimizi öz əlimizlə uçuruma atırıq. Görəsən bu gün övladının təhsili ilə nə qədər maraqlanırsınız valideynlər? 24 saatın 15 saatını telefonla oynayan uşaqlarımız var. Hara gedir yeni nəsəl? Bunun isə yeganə səbəbi valideynin övladı üzərində təsiri olmamasıdır. Ya öz rahatlığı üçün telefonu verib uşağı susdurur, ya bununla uşağını sevindiriyini düşünür, ya da uşağa söz keçirə bilmir. Günün yarısından çoxunu telefona həsr edən gənci dindirəndə isə başlayır Avropanı mədh etməyə, öz millətinin mədəniyyətini isə alçaltmağa.

Assimilyasiyanın 3 növü var: 1. Zorla; 2. Könüllü; 3. Tədricən. Biz könüllü olaraq assimilyasiyaya doğru addımlayırıq. Türk gəncliyi oyanmalı, milli iradəsini qorumaq, mədəniyyətini yaşatmalı, köklü ailə strukturumuzu qaytarmalıdır. Ailəmiz düzəlmədikcə cəmiyyətimiz düzəlməyəcək.

Cəlal YADİGARLI

Tbilisi Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsinin 3-cü kurs tələbəsi

AY BAŞINIZA DÖNÜM, HÜZR YERİ BƏLƏDİYYƏ İCLASI DEYİL AXI

Deməli, bəylər, məsələ belədir. Keçənlərdə bir hüZR yerindəyik. Uzun sözün qıssası, cənazəni aparıb dəfn etdik. Bələdiyyədən də bir neçə məmur iştirak edirdi. Cənazə torpağa tapşırıldı, həmişəki kimi, Tofiq əmi başladı problemləri sadalamağa, elə bil meriyanın qəbulunda idi. Əlində "lapatka" olan məmurlar torpaq atır, bu işə yanlarında dayanıb çıxış edirdi: Bizim məhlədə su yoxdur, ay nə bilim, o çatışmır...

Molla da bir tərəfdən "Quran" oxuyur, bir gözü də Tofiq əmiyə zillənib. Hələ arada molla əmi "Quran"ı kənara qoyub ciddi şəkildə ona üz tutaraq sakit dedi:

– Ay Tofiq, ölünün üstündə belə şeylər danışmaq olar? Günahdır, bu nə sözdür danışsən?

Vallah bir az da danışsaydı, camaat torpağı cənazəyə yox, Tofiq əmiyə atacaqdı. Qardaş, problemin var, buyur get meriyaya, qapısı açıqdır (Baxmayaraq ki, çox vaxt açıq olsa da içəri girmək çətin olur). Amma yox, bu elə bir tipdir ki, camaatın içində pafosla danışmasa içi rahatlamaz. Camaat da sonda "Gördünüzü Tofiq necə cəsərtli oğlandır" deyib alqışlayacaq.

Yadımdadır, bir dəfə məhlədə səkilərlə bağlı məsələ qaldırılmışdı. Axşam hamı bir-birinə söz verdi ki, sabah hamımız gedək meriyaya, haqqımızı tələb edək. Yolun bir-iki yerinə də tramplin düzdürək. Dedim lap yaxşı, mən də sizinlə gedərəm, yetər ki, gedək haqqımızı tələb edək.

Səhər oldu, bir nəfər də görünmədi. Həmin o qəbiristanlıqda molla'nın avazını batırıb danışan Tofiq əmi də oradaydı ha, amma nə olsun, heç kim gəlmədi.

Bir sözlə, bizdə meriyanın qarşısına gedib nəyisə tələb etmək, rus demişkən "zapadlo" sayılır. Açıq-açıq deyirlər: "Zapadlodur, ayıbdır". Amma sən getməyib tələb etməyəndən sonra o problem necə həll olunacaq? Evdə oturub "bu ölkədə heç nə düzəlmir" deməklə heç nə dəyişmir. Divanda uzanıb "TikTok"-da Baboşun videolarına, ya da "Gəl canavar, gəl"ə baxmaqla heç nə düzəlməyəcək.

Hələ bəziləri küçədə raslaşanda deyirlər:

– Aya, o videonu yaman çəkmişdin haa. Sən canın, kimə söz soxurdun? Yaman ləzzət elədi mənə.

Deyirsən ki, gəl al bu mikrofonu, sən danış, sən dərdindir, sən bilirsən. Onda da başlayır:

– Ay qardaş, sən Allah, məni elə şeylərə qatma.

Niyə? Çünki heç kim heç kəslə pis olmaq istəmir. Hamı istəyir həm narazı olsun, həm də hər kəslə yaxşı keçsin. Amma belə olmur. Meriyada çalışanlar da bizim kimi insandır, heç kəs qorxulu canavar deyil. Nə var ki, gedib dərdini deyəsən, bəlkə də dərmanını veridilər.

Səki demiş, Qardabanıda səki anlayışı demək olar ki, yoxdur. Səkilərin hamısı günümüzün Gəray bəyləri ("obyekt" sahibləri) tərəfindən zəbt olunub. Maşınlar səkiləri tutub, nəticədə məktəbli uşaqlar yolun ortası ilə getməyə məcbur qalırlar. Bu işə onların həyatı üçün ciddi təhlükə vardır. Hər an qəza baş verə bilər. Amma bir polis də bu "obyekt" sahiblərinə demir ki, bu maşınları buradan götürün, bura insanlar üçündür, maşınlar üçün yox. Şəxsən mən öz evimə belə zorla girib-çıxıram. Dəfələrlə yol polisində də şikayət etmişik, xəbərdarlıq da etmişik. Amma baxan kimdi? Heç kim, səbəb bəllidir: maşın ustaları polisə işləyir. Mən işə maşın ustası deyiləm, çünki mən onların maşınlarını pulsuz düzəltmirəm. Yəni bir sözlə, məndən onlara xeyir yoxdur. Hamının yuxarıda bir adamı var.

Eh, Tofiq əmi, məsələ hüZR yerində görüntü yaratmaq deyil, məsələ səsinin yuxarıya çatdırmaqdır. Nə deyim, valla. Bu ölkədə haqqını axtaranda günahkar sən olursan, ya da ki, deyirlər müxalifətsən. Axı öz haqqını tələb etmək nə zamandan müxalifət olmaq sayılır.

Uzun sözün qıssası, budur süfrə duası.

Hüququn varsa ya sənə çatmır, ya da Kələntər dayının gülləsinə tuş gəlişən.

Hamam hamam içində,
Xəlbir saman içində,
Dəvə dəlləklik eylər,
Köhnə hamam içində.

Binəli İSLAMOĞLU

"BEEZ" Uşaq Teatrının bədii rəhbəri

İTYIĞAN MAŞINLARIN XOŞ XATİRƏSİ

Axır çərşənbə günü öz bişintilərimdən bir balaca torba düzəltdim. Bilirdim ki, bu gün qadın müəllimlər böyük tənəffüsdə çay süfrəsi açacaqlar. Çantama yerləşməyən torbamı əlimə götürdüm. 1 saylı məktəbin önündən keçərkən darvazanı bağlı görüb saata baxdım. Diqqətsizliyimdən yarım saat irəli çıxmışdım. O qədər də böyük fərq deyildi, yoluma davam etdim. Ortalıq dediyimiz mərkəzdən keçməliydim, polis məntəqəsi, ədliyyə evi, mədəniyyət evi, dükənlər, kafelər, çayxanalar yerləşən kəndin mərkəzi dairəsi həmişə qələbəlik olardı. 30 dəqiqə o qədər də böyük zaman olmasa da, çox maraqlı idi ki, yolda kimsə yox idi.

Həmişə hər yerdə küçə itlərinə rast gəlirdik, öyrəşmişdik, amma indi sürüylə it, kimsəsiz küçə və mən. O itin biri mənə hücum etsə, digərlərinə təkən idi, bu işə üç dəqiqəyə parçalanma demək idi. Bilmirəm necə gedirdim, mənə elə gəlirdi yeriyən ayağım yox, ürək əzələm idi, məni təhlükədən uzaqlaşdırmaq istəyirdi. Bir neçə saniyədə nələrlə düşünmədim. Qızımı düşündüm: o mənsiz necə olacaq, oğlum bacarar, amma qız mənə bağlı. İki dəqiqədə bütün ömrüm lent kimi gözümə keçdi. Bilmirəm neçə it var idi, amma məni dövrəyə almışdılar, dövrə də mənimlə irəliləyirdi. Ətraf da kimsəsiz. Aman Allah, elə bil qəsd ilə bu gün yolda bir insan belə yox idi. Dükəncilər da çölə baxmırmış. Doqquza işləmiş, kimsəsiz küçə, məktəbə tələsən müəllim 7-8 itin əhatəsində. Bilmirəm bu qorxunc mənzərənin təsvirini yarada bildimmi.

Birtəhər başımı qaldırıb ətrafa baxdım, itlərin mənə dikilən baxışı çox qəti idi. Yəqin ki, səsim də batmış olardı. Hiss etdim ki, əllərim keyiyir. Barmaqlarımı sıxmaq istəyəndə yadıma düşdü ki, əlimdə torba var. Əlimi dəyişmək istədim, itlərin ən böyüyü torbaya tərəf yaxınlaşmaq istədi. Yadımda deyil, deyəsən onu mən düşünmədim, çünki heç yadıma da düşməzdi. Elə bildim it hücumu gəlir. Qəflətən elə bil kimsə digər əlimlə köməyimə gəldi və sürətlə axşam bişirdiyim şəkərbura, paxlavanı arxaya dağıtdım, var gücümlə geri atdım (buna psixologiyada şüuraltı təfəkkür deyilir). İtlər şirniyyata tərəf çəkildilər. Mən addımlarımı yeyinlədərək uzaqlaşmağa çalışdım. Bir az aralıda təndirxana vardı. Tez orada daldeyləndim. İtlər yeyib arxamca baxırdılar. Kafelərin kabab töküntülərindən pıxan itlər hil, darçın, zəncəfil ətrinə gəliblmiş. Gecə növbəsində çörək bişirən xanımlar məni içəri aldı. Keçirdiyim 5 dəqiqə mənə 5 ildən çox görünürdü.

Elə bil bu nəticəni gözləyirdi. Küçə adamları doldu. Mən məktəbimizə doğru addımladım. Fikrimdə düşündüm: kimə deyəsən ki, demək ayıb olmasın, itlərin hörməti insandan üstün olub. Toyuğunu yeyən iti döydüyünə görə biri hələ həbsdədir. Bir başqasının itlər yığılıb inəyini parçaladı, həmin itləri vurduğuna görə inək sahibini tutdular, amma kimsə düşünmür ki, bəs o toyuq, o yumurta, o inək əvəzi uşaqlara yeməyə nə vermək lazımdır. Bir inək bir ailənin dolanacağı idi, yaxşı, iti fikirləşsən, bəs o üç uşağı fikirləşməmişmi?! Bir nəfər də kreditlə inəklər almışdı. Quduz it hər üç inəyi zədələmişdi deyə üçünü də güllələyib apardılar.

Deməli, ailənin məhv edilən inəklərin kreditini ödəməsi elə böyük faciə deyil, amma şübhələndiyi iti vursaydı faciə olardı. Bax, məsələ, mən o şirniyyat torbasını həyəcədən atmasaydım, özümü müdafiə üçün itləri torbayla və çantayla qorxutsaydım, itlər bunu onlara hücum kimi qəbul edərdi, məni parçalayardılar. Yəni bir ailənin faciəsi bir küçə heyvanı qədər dəyərli deyilmi? Vallah, bu, insanlığın urvatsızlığıdır.

Uzun şikayətdən sonra gəlib itləri guya yığdılar, hərəsinə bir sırğa taxıb yenidən qayıtdılar. Guya indi zərərsizləşdiriblər, quduzluğa qarşı peyvənd olunublar. Heyvansevərlik başqadır. Kim istəyir aparıb itini lap özüyə yattırsın, süfrəsində oturtsun, eyni nimçədən yemək yesin. Bu, onun öz işidir. Söhbət küçə itlərindən, sahibsiz itlərdən gedir – hamımızın başımıza bəla olan it sürüləri. Nəinki kəndlərdə, şəhərlərdə də sırğalı küçə itlərinin əhatəsindəyik. Qəti bilmək olmaz hansı saniyədə o heyvanın heyvanlığı tutacaq. Burada təəccüblü heç nə yoxdur, axı o heyvandır, yırtıcıdır. Atalar boşa demirdi, itlə nə qədər dost olsan da çomağı əlindən yerə qoyma.

Mənim iradəm qəti itlərə deyil, itsevərlərədir. İtləri cəmiyyətimizin eyni hüquqlu üzvünə çevirməkdə məqsəd nədir? Avropadan hər gələndən sorşuram ki, küçədə itlər var idimi. Onlar ağaclardakı quşlardan, dələlərdən başqa küçədə bir səfil heyvana rast gəlmədiklərini deyirlər. Bəs bizim oxşamaq istədiklərimiz kimlərdir axı...

Uşaqlıqda küçələrdə hərdən qəfəsli maşın görürdik. Deyirdilər ityiğan maşındır, sahibsiz küçə itlərini yığır. Deyirəm o ityiğan maşınlardan olsa elə o adını heyvansevər qoyub, insanı itdən ucuz tutanları yığardım. Sonra onlara mənim keçirdiyim o stressi yaşadardım. Sonda sual verirdim ki, övladımı sırğalı itlərin əhatəsində məktəbə tək yola sala bilərsənmi?

Bizim də həyətdə itimiz var, adı Buluddur. Onu çox sevirik. Kimsəyə zərər verməz, yalnız həyəti qoruyar, yad adam gələndə səs edər. Uşaqlarımla birlikdə bağda gəzər, əylənərlər. Bizi kimi yüzlərlə ailənin həyətinə ev keşikçisi kimi iti var. Biz də heyvansevərlik, amma kiminsə faciəsi üzərində sevgi yaşatmırıq.

Xatırladım ki, itlər insan tərəfindən əhəlləşdirilsə də əcdadı canavardır. Canavar işə yırtıcıdır. Yırtıcının xisləti parçalamaqdır. Bu, təbii tələbatdır. İtdə heç bir günah yoxdur. Günahkar o itləri bizim aramızda səfil yaşatmaq istəyərək insanlarda itlərə nifrət yaradanlardır.

Esmira ƏLƏKBƏRLİ

Marneuli rayonu Qaçaqan 2 saylı ictimai məktəbin kimya-biologiya müəllimi

UNICEF: GƏNCLƏR YAZMAQDA, FİKİRLƏRİNİ İFADƏ ETMƏKDƏ VƏ TƏNQİDİ DÜŞÜNCƏDƏ ÇƏTİNLİK ÇƏKİRLƏR

“Gənclər savadlılıq sahəsində, xüsusilə də fikirlərini cəmləşdirmək və aydın şəkildə ifadə etməkdə böyük çətinlik çəkirlər”; “Gənclər üçün psixi sağlamlıq ən mühüm problemdir”; “Əksər tələbələr kənd təsərrüfatı, energetika, kimyəvi məhsulların istehsalı kimi sahələrdə elmi biliyini karyera inkişafı perspektivi ilə əlaqələndirə bilmir” – Bu, BMT-nin Uşaq Fondunun (UNICEF) tədqiqatının əsas nəticələrindən biridir və bu tədqiqat Gürcüstanda gənclərin bacarıqları və əsas kompetensiyaları ilə bağlı ümumi meyilləri əks etdirir.

2024-cü ilin oktyabr-noyabr aylarında ölkənin yeddi regionunda aparılmış məqsədli araşdırmanın nəticələrinin təqdimatında “EDU.ARİS.GE” iştirak edib. UNICEF-in Gürcüstan nümayəndəliyi nəticələri 15 iyulda ictimailəşdirib. Araşdırmadan məlum olur ki, gənclərin qarşısında dayanan problemlər çoxşaxəlidir, savadlılıq və mental sağlamlıqla yanaşı çoxdillilik, elm, texnologiya, mühəndislik və riyaziyyat (STEM), təhsil, rəqəmsal kompetensiyalar, ilkin inkişaf, vətəndaşlıq, sahibkarlıq bacarıqlarını əhatə edir.

Tbilisi, Telavi, Kutaisi, Batumi, Zuqdid, Qori, Axaltsixe, Axalkalidə aparılan araşdırmada fərqli akademik iştirakı olan 18-20 yaşlı 155 tələbə iştirak edib. Araşdırma üçün müxtəlif təcrübəyə malik, kəndlərdən, eləcə də şəhərlərdən, müxtəlif etnik qruplardan olan tələbələr seçilib. Araşdırmaya əsasən:

“Tələbələrin dördüdə biri fikirlərini toplayıb çatdırmaqda çətinlik çəkib və tez-tez asan, az leksikaya müraciət edib, yaxud, ümumiyyətlə, fikirlərini ifadə edə bilməyiblər. Bu isə əksər hallarda onlarda həyəcan yaradıb”.

“Gənclər üçün, xüsusilə də dövlət dilini kifayət qədər bilməyən etnik azlıqlar üçün yazılı bacarıqlar xüsusilə problemlə sahə kimi ortaya çıxdı, çünki onların dil biliyi akademik tapşırıqların öhdəsindən gəlmək üçün yetərli deyildi”.

“Çoxları sosial mediada mövcud olan çətinlikləri də qeyd edib, o cümlədən doğru məlumatı yalan məlumatdan ayırmaq və şəxsi məlumatların təhlükəsizliyi məsələlərini, bu da onların özlərini güvənli hiss etməsinə səbəb olur”.

Daha ətraflı isə araşdırmanın

nəticələri belədir:

- Yeniyetmələr savadlılıqla bağlı mühüm problemlərlə qarşılaşırlar, xüsusilə öz fikirlərini ifadə etmək, yazı və tənqidi düşüncədə çətinlik çəkirlər.

- Etnik azlıqlar gürcü dilini öyrənməkdə çətinliklə qarşılaşırlar, bu, onların akademik iştirakı və inkişafı üçün lazımdır.

- Yeniyetmələr STEM-in əhəmiyyətini bilirlər, amma onların anlayışı məhduddur, xüsusilə də elmi təcrübədən istifadə baxımından.

- Yaxşı rəqəmsal bacarıqlarının olmasına baxmayaraq yeniyetmələr kibertəhlükəsizlik, sosial media savadlılığı və rəqəmsal təhlükələr istiqamətində problemlərlə qarşılaşırlar.

- Yeniyetmələr özünerefleksiya, karyera ilə əlaqədar məsləhət və fərdi inkişaf istiqamətində çətinliklə qarşılaşırlar. Əksər hallarda ictimai və təhsil strukturları ilə bağlı motivasiyasızdırlar.

- Psixi sağlamlıq kritik məsələ olaraq qalır, xidmətlərə çıxış məhduddur və bu mövzuda daha çox təhsilə ehtiyac var.

Gənclərin qarşısında dayanan müxtəlif problemləri nəzərə alaraq “EDU.ARİS.GE” araşdırmaya qoşulmuş tələbələrdən biri – Nini Nasaridzenin fikri ilə maraqlandı ki, o, əsas problemi və həllini nədə görür.

Nininin dediyinə görə, yekun sinif şagirdləri əksər hallarda hansı istiqamətdə təhsillərini davam etdirəcəklərini bilmirlər. Mühümdür ki, kimsə onlara “öz gələcəklərini daha aydın göstərsin”.

“Mənim bəxtim gətirdi ki, özəl məktəb bitirdim. Müvafiq olaraq, bizim ölkədə kütləvi şəkildə olan bəzi problemlər məndə az idi. Buna baxmayaraq, Gürcüstan miqyasında aspektlər var ki, özəl məktəblərdə də diqqət yetirilməlidir. Bunlardan biri karyera təlimatlarıdır. Mən uşaqlıqdan bilirdim ki, təhsili hansı sahədə davam etdirmək istəyirəm. Ancaq mənim sinfimdə, dostlarım arasında çoxları bilmirdi və onlara kömək lazım idi.

Yardım hətta o səviyyədə də lazımdır ki, gənc öz güclü tərəflərini tanıya bilsin – məktəbdə öyrəndiyi nəzəri bilikləri necə həyata keçirsin və onları praktikada necə tətbiq etsin. Məncə, bu baxımdan hər bir şagirdə müəyyən dəstək göstərilməlidir. Aydındır ki, bu bir-iki günə baş verəcək proses deyil, amma artıq addımlar atıl-

malıdır. Xüsusilə də sonuncu sinif şagirdləri üçün belə bir imkan olmalıdır ki, gələcəklərini daha aydın görə bilsinlər; elə yerlərə qəbul olmasınlar ki, bunun onların istədiyi yer olmadığını iki ildən sonra başa düşsünlər” – deyər Nini Nasaridze bildirib (Qafqaz Universiteti).

BMT-nin Uşaq Fondu problemlə sahələri müəyyən etməkdən əlavə araşdırmada tövsiyələr verir. Həmin tövsiyələrin yerinə yetirilməsi gələcək nəsli hərtərəfli dəstək və təhsillə təmin etməlidir.

UNICEF-in tövsiyələri bunlardır:

- Yeniyetmələrin və gənclərin maariflənməsi, emosional və sosial inkişafı baxımından hərtərəfli yanaşma.

- Formal təhsilin və erkən təhsildən ali təhsilə qədər təhsil verənlərin gücləndirilməsi. Bu şagirdlərin əsas kompetensiyalarının effektiv inkişafı üçündür.

- Qeyri-formal təhsil imkanlarının inkişafına dəstək, xüsusilə regionlarda və ən həssas qruplara diqqətin yetirilməsi. Mövcud təhsil və bələdiyyə platformalarının, eləcə də universitetlərin uşaq hüquqları mərkəzlərindən istifadə etmək – burada yeniyetmələr layihələrdə iştirak edə biləcək, bacarıqlarını inkişaf etdirəcək, şəxsi və qrup şəkildə inkişaf üçün fəaliyyətlərə qoşulacaqlar.

- Distant özünütəhsil məqsədləri üçün əlçatan rəqəmsal platformanın hazırlanması.

- Dövlət dili səviyyəsini inkişaf etdirmələri üçün etnik azlıq nümayəndəsi olan uşaqlar üçün rəngarəng təhsil və inkişaf imkanlarının yaradılması.

- Karyera təhsilinə və inkişafına dəstək.

- Psixi sağlamlıq haqqında məlumatlandırılmanın artırılması və biliyin ötürülməsi proqramlarının hazırlanması, tətbiqi və gücləndirilməsi. Bu formal və qeyri-formal təhsil və ailələrə istiqamətlənəcək.

“EDU.ARİS.GE” UNICEF-in tövsiyələrinin əsas ünvanının kim, hansı qurum/qurumlar olduğu və BMT-nin Uşaq Fondunun artıq müəyyən edilmiş problemlərlə mübarizədə, tövsiyələrin yerinə yetirilməsində real addımların atılması üçün nə edəcəyi ilə maraqlandı.

UNICEF-in təhsil üzrə mütəxəssisi Natia Coxadze bildirib ki, tövsiyələr ilk növbədə Gürcüstan Təhsil, Elm və Gənclər nazirliyinə ünvanlanıb.

Onun açıqlamasına görə, gəncləri ən çox təhsil sistemi əhatə edir. Söhbət erkən, məktəb, peşə, ali təhsildən gedir. Ona görə də formal təhsil baxımından ilkin və ən mühüm tərəfdaş Təhsil Nazirliyi, təhsil təşkilatları, tərbiyəçilər – müəllimlər, direktorlar və başqalarıdır. Yəni iki əsas istiqamət mövcuddur: biri təhsil ekosistemi, digəri isə qeyri-formal təhsil istiqamətidir ki, bu da yerli özünüidarəetmə orqanları tərəfindən həyata keçirilə bilər.

“Onların gənclər şuraları var. Şuranın funksiyalarından biri gənclərin qeyri-formal təhsilidir. Bizim tövsiyələrin ünvanı yenə də özəl sektordur. Özəl sektora da kadrlar lazımdır və gənclər orada işlə təmin olunmağa hazırdırlar. Eləcə də valideynlər və bu sahədə işləyən peşəkarlar ünvanıdır. Biz psixi sağlamlıqdan danışanda, ola bilsin ki, məktəbin psixoloqu olmasın, amma biz şagirdlərin psixi sağlamlığı üçün nə etmişik?! Bilirik ki, mandat xidməti işləyir və xidmətlər var, amma düşünməliyik ki, bu nə dərəcədə əlçatan, nə dərəcədə keyfiyyətlidir və nə əlavə edə bilərik. Yəni biz – peşəkarlar, məsuliyyətli vətəndaşlar da bu tövsiyələrin ünvanıyıq. UNICEF-in məqsədi budur ki, bizim dediyimiz və etdiyimiz uşağa çatsın”, – deyər Natia Coxadze bildirib.

15 iyulda baş tutan təqdimatda deyildiyi kimi, araşdırmanın nailiyyətləri ümumi tendensiyaları göstərir, payızda isə onu tam yayımlayacaqlar və bütün tərəfdaşlara veriləcək.

“Onlarla birlikdə oturub işləməyə açıq və hazırıq. “Nə istəyirik?” sualına cavab vermək asandır – Xoşbəxt gənclik. “Buna necə nail olaq?” – Bunun üçün çox işləmək lazımdır”, – deyər UNICEF-in Gürcüstan nümayəndəliyindən bildiriblər.

Mənbə: edu.aris.ge
Gürcü dilindən tərcümə etdi
Aynurə ƏLİYEVƏ

AYAQQABI BARƏDƏ ƏSKİ TƏSƏVVÜRLƏR

Qədim ovçunun ov dalınca uzaq məsafələr qət etməsi, iti daşların, tikanların üstündən keçməsi, günəşin yandırıcı istisinin qovurduğu torpağa, daşa-qayaya ayaq basması, qışın dondurucu soyuğunda qar-buz üzərində yeriməsi lazım gəlirdi. Üstəlik keçib getdiyi yollarda, cıyıqlarda zəhərli böcəklərlə, sürünənlərlə qarşılaşmaq ehtimalı böyük idi. Bütün bunlardan qorunmaq üçün ona qoruyucu vasitələr gərək idi. Minilliklər ərzində insan bədənini təbii təsirlərdən qorumaq üçün vasitələr düşünmüş, nəhayət bədənini örtəcək geyimi icad etmişdir. Başını qorumaq üçün papağı, bədənini örtmək üçün üst geyimini, ayağını yerə daha möhkəm basmaq üçün ayaqqabını hazırlaya bilmişdir.

İnsan geyim dəstinə zaman axarında düzəlişlər etmiş, onun praktikliyinə nail olmuş, yeni detallar əlavə etməklə onu daha da təkmilləşdirmişdir. Tarixi inkişafın sonrakı mərhələlərində geyimin daha cəlbedici, gözoxşayan olmasına diqqət yetirmiş, bu məqsədlə onun rəngarəngliyinə cəhd etmişdir. Başını papaqla, bədənini paltarla, ayağını başmaqla örtükcə insanın təbiətdən uzaqlaşması, özünü təbiətin fəvqündə hiss etməsi dönməyə başlamış və geyimin icadı ilə insanın təbii-bioloji varlıqdan ictimai varlığa çevrilməsi prosesi bir qədər də sürətlənmişdir.

Ayaqqabının tarixi təqribən 7 min il əvvələ gedib çıxır. Amma buna qədər də insanın ayaqlarını qorumasına ehtiyacı vardı və o, bunu müxtəlif vasitələrlə yerinə yetirirdi. Zaman keçdikcə insanın hazırladığı ayaq geyiminin çeşidi çoxalmış, onun təyinatı fəsillərə, ətraf mühitə görə dəyişmiş, eləcə də hazırladığı məmulatlar müxtəlifliyi ilə fərqlənmişdir. Biz əsas mövzumuzdan uzaqlaşmamaq xatirinə ayaqqabı barədə bu kiçik ekskursla yetinirik.

Qədim insan özünü əhatə edən aləm barədə dual düşüncələrə malik olduğu kimi, özünün hazırladığı nəsnelərə – silahlara, qab-qacağa, bəzək əşyalarına, habelə öz geyiminə münasibətdə də eyni mövqə sərgiləyir, onların bəzilərinin mənfə, bəzilərinin isə müsbət enerji daşıyıcıları olmalarına və ya eyni bir predmetin

həm şəhər, həm də xeyir qaynağı olmasına könlüdən inanırdı. Öz əli ilə hazırladığı iti qılıncın, bizin, iynənin, habelə halqavari əşyaların qoruyucu fəvqəltəbii qüvvəyə malik olmasını güman edirdi.

Ayaqlarını qorumaq vasitəsi kimi düşündüyü ayaqqabı barədə də qədim insanın zaman axarında özünəməxsus düşüncəsi formalaşmış, onun adı çəkilərkən əski əcdadımızın beynində gerçək olanla uydurma olan bir-birinə qarışmışdır. Ayaqqabı qədim insanın qoruyucusu olmaqdan daha çox onun fikrini ifadə vasitəsinə çevrilmiş, onun dünya barədə təsəvvürlərinin biçimlənib şəkillənməsində müstəsna rol oynamışdır. Qədim türk dünya modelinə uyğun olaraq, insan özünə dünyanın kiçildilmiş forması kimi baxmış, əhatə olduğu dünyanı makroaləm kimi qəbul etmiş, özünü bu böyük aləmin kiçildilmiş mikro təkrarı hesab etmişdir. Bədən üzvlərini, geyimini də bu modelə uyğun şəkildə sıralamış, başını və baş geyimini üst, yuxarı ilə əlaqələndirmiş, ayağını və ayaq geyimini alt, aşağı dünyanın bəliktisi saymış, qurşağını və ya kəmərinə isə bu iki dünyanın sərhədi yerində görmüşdür.

Əlimizdə olan etnoqrafik materialların, azsaylı təsviri vasitələrin əksəriyyəti qədim insanın ayaqqabıya aşağı, yeraltı dünyanın bəlgəsi kimi baxdığından xəbər verir. Ayaqqabı mifoloji düşüncədə natəmizliyin, pisliyin, mənfə olanın, şərin ölçü vahidi, işarəsi yerində çıxış edir. Buradaca qeyd edək ki, bu, onun bədənə yerləşdiyi yerlə, yerinə yetirdiyi funksiyaya ilə bağlı bir məsələdir.

Xalq düşüncəsində ayaqqabı darlıq rəmzidir. Yuxuda ayaqqabı görmək və ya geyinmək darlığa, çətinliyə, müşkülə işarə kimi yozulur. Yuxuda ayaqqabının soyunulması isə darlıqdan çıxmağa yozulur. Ən pisi isə, xalq inanclarımızda ayaqqabı ölümə, məzarla eyniləşdirilir. Yuxuda ayaqqabı görünən və ya geyinən şəxsin və ya onun yaxınlarının darlığa düşəcəyi, öləcəyi güman edilir. Yaxın keçmiş qədər toy mərasimlərimizdə icra olunan bəyin ayaqqabısının yarızarafat, yarıgerçək oğurlanması səhnəsi də, yeni evlənənləri darlıqdan, çətinlikdən, şərdən qoruma vasitəsi kimi düşünlə bilirdi.

Ayaqqabı ağzı üstə düşərsə, sahibinin öləcəyinin güman edilməsi də, bu düşüncə ilə bağlı olmalıdır. Ayaqqabı əski insanın təsəvvüründə qəbirlə əsosiasiya olduğundan onun bu cür düşünməsi təbii sayılmalıdır. Görünür, ayaqqabının ağzı üstə düşməsi qəbrin örtülməsi, ölünün dəfn olunmasının başa çatması kimi anlaşılır, ayaqqabı

sahibini bundan xilas etmək üçün tərs düşmüş ayaqqabını düzəltmək lazım gəlirdi.

Xalq düşüncəsi kandarda, qapı ağzında soyunulmuş ayaqqabıları saymağı yasaqlayır. Bunun düşərdüşməzi olacağı güman edilirdi. Evdəkilərdən kiminsə xəstələne biləcəyi, hətta öləcəyi düşünülürdü. Ümumiyyətlə, əski düşüncəyə görə, ev əşyalarının, ev heyvanlarının, ailə üzvlərinin sayılması düzgün hesab edilmirdi. Belə güman edilirdi ki, canlı və cansız nəsneləri saymaqla onlara xəter yetirmək, istənilən predmeti saya salmaq, yəni sındırmaq, məhv etmək, öldürmək mümkündür. Bundan qaçmaq üçün qədim əcdadlarımız müxtəlif yontəmlər düşünmüşlər. Bu yontəmlərdən birini burada xatırlamağı gərəkli sayırıq. Yaxın keçmiş qədər elat çobanları, qoyun-quzunu xalxala, yatağa salarkən, adətən heyvanların əlamətləri əsasında onların sayını müəyyənləşdirirdilər.

Yas evində ayaqqabılarını soyunmuş şəxslərin onu cütləyib qoymaları yasaqlanır. Görünür bununla əski insanlar şəhər qüvvələri çaşdırmaq məqsədi güdürmüşlər. Ayaqqabılarını bu şəkildə qoymaqla yasdan evlərinə dönərkən şərin, ölümün çaşacağı, şəhər ruhların onları təqib etməyəcəklərini düşünmüşlər.

Ayaqqabının qəbrin rəmzi olduğunu artıq bilirik. "Taxta qılınc" adlı Azərbaycan xalq nağılında padşah oğlunu çalmaq istəyən ilana öz başmağında su verərək təhlükənin qarşısını ala bilir. Nağılda padşahın oğlunun səfərə çıxması, səfərdə cavan bir oğlana çevrilmiş həmin ilan onu müşayiət etməsi, eləcə də padşahın oğlunu bir sıra təhlükələrdən xilas edərək səfərdən sağ-salamat geri qayıtması və nəhayət yenidən ilana dönməsi təsvir olunur. Bu nağılda diqqətimizi çəkən padşahın ilana başmaq tayında su verməsi epizodudur. Padşah başmağını həyat başlanğıcı sayılan su ilə dolduraraq ölüm mələyinin – ilanın fəaliyyətini neytralaşdırır bilir. Özünü Taxta Qılınc adlandırılan ilan yeraltı dünyanın, eləcə də ölümün təmsilçisidir və padşahın yaxşılığı müqabilində onun oğlunu ilanlardan qoruması da bununla bağlı olmalıdır.

Folklorumuzun yorulmaz tədqiqatçısı Bəhlul Abdullanın ayaqqabı ilə bağlı gətirdiyi misallar və onlara münasibəti olduqca maraqlıdır. Buradaca vurğulayaq ki, Bəhlul Abdulla da ayaqqabını ölümün simvolu hesab edir. Onun tədqiqata cəlb etdiyi inanclardan birində pis gözü, yəni bədnəzəri olan birindən şübhələndikdə onun ayaqqabısının sağ tayını gizləncə götürüb yandırmaqla bədnəzərindən

qorunmağın mümkünlüyündən bəhs olunur. Əslində əski insanlar səbəb-nəticə əlaqələrini bilmədiklərindən şəxsin bədnəzərinin qaynağı kimi onun ayaqqabısını nişan vermiş, ayaqqabını məhv etməklə bədnəzərdən xilas olunacağı qənaətinə gəlmişlər.

Xalq düşüncəsində ayaqqabısı daban-dabana, yəni əks düşən, əks tərəflərə baxan şəxsin qeybətə edildiyi düşünülürdü. Bu da ayaqqabının təmsil etdiyi alt dünyanın xisləti ilə bağlıdır. Belə demək mümkünsə, pislik, şəhər ayaqqabının həyat qaynağıdır.

Arxeoloji qazıntılar zamanı gildən ayaqqabı, uzunboğaz çəkmə fiqurlarının aşkar edilməsi bu məsələyə münasibət bildirməmişə səbəb oldu. Ayaqqabıya, uzunboğaz çəkməyə bənzəyən qabların hazırlanması maraqlı doğurmaya bilməz. Çox güman ki, belə qablardan gündəlik məişətdə bu və ya başqa şəkildə istifadə olunmuşdur. Lakin, fikrimizcə, bu cür fiqurlar müəyyən ayınların icrası zamanı evi, ailəni şəhər qüvvələrdən, əsasən də ölümdən arındırmaq məqsədilə hazırlanmış, ayının tələbinə uyğun olaraq istifadə edilmişdir.

Məzar daşları üzərində uzunboğaz çəkmə rəsminin çəkilməsi bir tərəfdən ölünün uzaq səfərlərə çıxmasını simvolizə edirsə, digər tərəfdən ölümü rəmzləşdirərək, ölümü ifadə edən işarəyə çevrilir. Orasını da deyək ki, bizim bu qənaətimiz Bəhlul Abdullanın fikirləri ilə haradasa üst-üstə düşür. Xatırladaq ki, nağıl qəhrəmanlarımızın dəmir çarıq geymələri də uzaq və təhlükəli səfərlərlə bağlıdır.

Altay türklərində də ayaqqabı şərlə, ölümə bağlı işarə kimi çıxış edir. Arxeoloji qazıntılar zamanı dəri bağlamada altı tay uşaq ayaqqabısı əldə edilmişdir. Tədqiqatçılar ayaqqabıların sol tay olduğu qənaətinə gəlmişlər. Yerli sakinlərin sözlədiklərinə görə, ayaqqabılar şəhər qüvvələri, xəstəlik və uşaq ölümlərini uzaqlaşdırmaq məqsədilə torpağa gömülmüş. Çox güman ki, yerli əhali alt, aşağı dünyayla bağlı olan ayaqqabıdan, onun natəmizliyindən və xeyirsizliyindən bu yolla xilas olunacağını, ölümə fasilə veriləcəyini düşünmüşlər.

Gətirdiyimiz nümunələr ayaqqabının əski insanların dünyagörüşündə şərlə, ölümə, qəbirlə eyniləşdirildiyini təsdiqləyir. Bu da onun hər mənada alt, aşağı aləmlə əlaqələndirilməsi nəticəsində baş vermiş hadisədir.

Afiq MUXTAROĞLU

QADIN – ZƏİF, YOXSA ZƏRİF?

Qadın və kişi bərabər hüquqludur. Bu gün böyükdən kiçiyə bu ifadəni eşitməyən qalmayıb, amma təəssüf ki, dərk edən çox az insan var. Bu mövzuda yüzlərlə məqalə yazılıb, televiziya proqramları efirə verilib, sosial kampaniyalar təşkil olunub, filmlər, sənədli lentlər çəkilib. Lakin bütün bu sözlərə baxmayaraq, bu mübarizə hələ də davam edir. Səbəb isə sadədir: düşüncələr dəyişməyib, çünki bəziləri hələ də qadını oxumayan, danışmayan, itaət edən biri kimi görmək istəyir. Hər dəfə bir qadın uğur qazandıqda, bir qız universitetə qəbul olduqda bu köhnəlmiş fikirlər silkələnir. Və bu silkələnmə bir çoxlarını narahat edir.

İlk növbədə bütün imtahan verən abituriyentlərə uğurlar arzu-

layıram! (Bəziləri kimi, oğlan, qız ayrı-seçkiliyi etmədən).

Deməli, bir nəfər vahid milli imtahanlara qatılan bütün oğlan abituriyentlərə uğurlar arzulayır – “Allah müvəffəq eləsin, inşallah hamısı qəbul olsun. İmtahan verən qızlar üçün isə dua eləmirəm, onların tezliklə evlənmələri üçün dua edirəm”, – deyir.

Bu söhbət cəmiyyətin qadına olan münasibətini yenidən müzakirəyə çıxardı. Bəziləri “güclü qadın” obrazının guya kapitalizmin və feminizmin “uydurması” olduğunu, qadının zəif və zərif yaradıldığını, təhsil almağın və karyera qurmağın qadın üçün yersiz olduğunu iddia etdi. Hətta belə bir fikir də səsləndirildi: “Oxuyan qız almaram”.

Məni isə ən çox bu rəy narahat etdi: “[Qızlar] oxuyarkən həm də işləyib əsəbləri pozulur, sağlamlıqlarını itirirlər. Əsəb və stres çəkməkdən vaxtında ailə və uşaq sahibi ola bilmirlər”.

Bəli, təhsil alarkən işləmək çətinidir. Amma bu, güclü xarakterin və iradənin göstəricisidir, nə səpis və doğru olmayan bir şey deyil. Hər kəsin həyat imkanları eyni deyil və çox insan oxuyaraq, işləyərək öz həyatına yön verir. Sağlamlığa gəldikdə isə, sağlamlıq təkə oxuy-

an insana deyil, ümumiyyətlə, hər kəsə qayğı ilə yanaşmağı tələb edir. Qadınların təhsil alması onların sağlamlığına və ya ailə həyatına zərər vurmur, əksinə, bu, onların daha sağlam, daha savadlı və daha özünə güvənən fərdlər kimi formalaşmasına səbəb olur. Təhsil alan qadın nəinki daha yaxşı ana və həyat yoldaşı olur, həm də cəmiyyət üçün güclü təməldir. Savadlı qadın – savadlı nəsil deməkdir. Qızlar da təhsil alanda da, işləyəndə də sağlam qala bilərlər, məsələn düzgün həyat tərziyədir, təhsildə yox.

O ki qaldı ailə həyatı qurmağa, qadın həm təhsil ala, həm karyera qura, həm də istədiyi vaxt ailə sahibi ola bilər. “Vaxtında” anlayışı nisbi və hər kəs üçün fərqlidir: 20 yaşda da olar, 30-da da, 35-də də. Əsas odur ki, bu seçim qadının öz qərarı ilə olsun, cəmiyyətin “vaxt keçir” təzyiqi ilə və ya hansısa bir qadın düşməninə fikirləri ilə yox. Təhsil alan, öz karyerasını quran, dünyagörüşünü formalaşdıran bir qadın niyə tələsik, hazırlıqsız ailə qurmalıdır? Yalnız cəmiyyətin “25 yaş sindromu”na görəmi? Bəzi qadınlar 23 yaşında həm ailə sahibi, həm də uğurlu mütəxəssis olurlar. Bəziləri 35 yaşında ana olur və çox gözəl həyat yaşayır. Hər kəsin

həyat yolu fərqlidir. Heç kimə bu yolu “gec” və ya “tez” adlandırmaq hüququ verilmir.

“Vaxtında” evlənmək qadını xoşbəxt etmir. Doğru insanla, doğru zamanda evlənmək qadını xoşbəxt edir. Təhsil almaq, özünü inkişaf etdirmək, güclü və azad fərd olmaq – bunlar qadını heç nəyə gecikdirmir, əksinə, onu zənginləşdirir. Qadının təhsildən və ictimai həyatdan uzaq tutulması təkə onun yox, bütöv bir cəmiyyətin gələcəyini qaranlıqda qoyur. Necə ki, Hacı Zeynəlabdin Tağıyev demişdir: “Bir oğlana təhsil verməklə təhsilli bir insan qazanırıq, bir qıza təhsil verməklə isə təhsilli bir ailə”.

Kənd məktəbində şaxtada dərəcədən müəllim, pandemiya gecəgündüz işləyən tibb bacısı, ailəsini təkbaşına dolandıran ana – bu cəmiyyətin görünməyən qəhrəmanlarıdır. Onların varlığı göstərir ki, qadın zəif deyil, gözlə görünməyəcək qədər güclüdür. Onların zəhməti danılmazdır. Onlar bu xalqın öz bağrından çıxan, çətinliklərlə ayaqda duran qəhrəmanlardır.

Aytən FƏTULLAYEVA
Tbilisi Dövlət Universitetinin
Dəqiq və təbiət elmləri fakültəsinin
2-ci kurs tələbəsi

XARİCDƏ AXIŞILAN, DAXİLDƏ GİZLƏNƏN

İnsan doğulduğu andan etibarən nəyisə axtarmağa başlayır. Bəzən bu, sevgi olur, bəzən güvən, bəzən isə uğur... Amma bütün bu axtarıların ortaq adı xoşbəxtlikdir. Bəs xoşbəxtlik haradadır? Niyə bəziləri onu asanlıqla tapır, bəziləri isə ömür boyu axtarır, amma yenə də tapa bilmir? Bəlkə də məsələ axtardığımız yerdədir. Çünki biz çox zaman xoşbəxtliyi xaricdə, uzaqda, başqa insanlarda və ya daha yaxşı imkanlarda görürük. Halbuki xoşbəxtlik çox vaxt öz içimizdə səssiz gizlənin – bizi doğru yerə yönləndirən daxili bir səsin içində.

Bu səssiz, ancaq bir o qədər güclü səs insanın daxili səsidir. O, ürəkdən gələn, səmimi və dürüst bir hissidir. Bəzən nəyisə edərək içimizdə yaranan “bu mənə görə deyil” və ya “bunu istəmirəm” duyğusu məhz həmin səsin özüdür. O bizə nə əmr verir, nə də hökm edir. Sadəcə yol göstərir. Və bu yol çox zaman bizi əsl xoşbəxtliyə aparır. Xoşbəxtliyin təbiəti insanın yaş dövrlərinə görə dəyişsə də, ancaq onun əsas mənbəyi dəyişməyib. Çünki xoşbəxtlik həmişə daxildən gəlir.

Uşaqlar üçün xoşbəxtlik sadə və

təmiz duyğulardan ibarətdir – yeni bir oyuna girmənin sevinci, göyqurşağı, yağışda qaçmaq, bir dostla oynamaq... Onların daxili səsi həmişə güclüdür. Çünki cəmiyyətin “olmalıları”, “qanunları” hələ onların ruhuna toxunmayıb. Uşaq istədiyini açıq deyə bilər. Bəzən ağlayaraq, bəzən gülərək, bəzən isə sevinərək. Amma böyüdükcə bu daxili səs kənar səslərin altında çox vaxt itib-batır.

Gənlik dövrü axtarılarla doludur. Gənc insan bir tərəfdən özünü tapmağa, arzularının arxasınca getməyə çalışır. Digər tərəfdən isə “başqaları nə düşünür” sualının yaratdığı qorxu ilə üzləşir. Bu dövrdə xoşbəxtlik qəbul olunmaq, sevilmək, azad olmaq kimi duyğularda özünü göstərir. Amma çox vaxt onu harada axtarmaq lazım olduğunu bilmək çətin olur. Çünki iç səs artıq boğulub, onun yerini cəmiyyətin səsləri alıb. Sanki cəmiyyətin düşüncəsi hər şeydən daha vacibdir.

Yetkin yaşlarda isə insanın xoşbəxtlik anlayışı dəyişir. Artıq insan yalnız özünü yox, ailəsini, övladlarını və yaxınlarını da düşünür. Bu yaşda xoşbəxtlik bəzən sadəcə sakit bir axşamda, bir stəkan çay-

da, övladının təbəssümündə, yaxınların birliyində gizlənin. Bu dövr bəlkə də daxili səsə ən çox ehtiyac duyduğumuz vaxtdır, çünki artıq anlayırıq ki, xoşbəxtlik sadəlikdə və iç rahatlığında.

Nəyə-babalarımız isə bu həqiqəti çoxdan anlayıblar. Onlar üçün xoşbəxtlik artıq böyük arzularla ibarət deyil. Onları yaxşı hiss etdirəcək bir neçə söz, ailə birliyi, nəvələrin gülüşü yetərli olur. Bu yaşda insanın daxili səsi daha aydın danışır. Çünki həyat özü artıq bir müəllimə çevrilib və ona dinləməyi öyrədib.

Çoxları xoşbəxtliyini bilet alaraq xaricdə tapmağa qadır. Ancaq xoşbəxtliyin onun daxilində olduğundan xəbərsizdir...

Sosial şəbəkədə bir video diqqətimi çəkmişdi. Bəlkə də bu yazını yazmaqda səbəb elə bu video olub... Qadın belə deyirdi: “Xoşbəxtliyin arxasınca başqa ölkəyə getdim”. Paylaşımında iki bitkini nümunə göstərirdi. Biri torpağa uyğunlaşa bilmədiyi üçün qurumuşdu, digəri isə suya çatmaq üçün gölməçəyə doğru uzanmış və yaşamağa davam etmişdi. Və qadın belə deyirdi: “Mən də o quruy-

an bitki kimi yəm. Yerimi dəyişsəm də daxilimdəki səssizliyi dəyişə bilmədim”.

Əslində isə həqiqət çox sadədir. Xoşbəxtlik harada olduğumuzda deyil, necə hiss etdiyimizdədir. O, başqasının əlində, yeni bir şəhərdə və ya imkanlarda deyil. Öz içimizdə, bizimlə birlikdədir. Biz sadəcə onu eşitməyi öyrənməliyik.

Validə FƏTULLAYEVA
Tbilisi Dövlət Universitetinin Dəqiq
və təbiət elmləri fakültəsinin 1-ci kurs
tələbəsi

NAHAQDAN TÖKÜLƏN QAN

ALEKSANDRE ORBELİANİ

(əvvəli ötən sayda)

O müqəddəs beşlik bu ah-vayda olarkən kiçik bir fars dəstəsinin onlara tərəf gəldiyini gördülər. İndiyədək haldan düşənlər farsların onlara yaxınlaşdığını görəndə dərhal ürəklərini sakit tutdular, farslar çatan da sarsılmaz ürəklə onları qarşıladılar və Anna qorxmada onlara dedi:

– Gəlin, zalimlər. Hər halda tiflisililər kimi bizə də aman verməyəcəksiniz.

Aralarında bir yaşlı ağ saqqal kişi vardı. Çox nəcib sifəti olan bu adam onların minbaşısı idi. O, atdan düşdü, başqaları da ona baxıb atdan endilər. Həmin minbaşının əmri var idi ki, Tiflisen həndəvərlərini dolaşmalı, əgər bir kimsəni görsələr öldürməli idilər. Buna görə də ona Tiflisdə böyüyüb boya-başa çatan, gürcü dilini yaxşı bilən farsı həvalə etmişdilər. Ananın sözündən sonra minbaşı həmin farsdan soruşdu ki, o qara geyimli qadın nə deyir? Ona tərcümə etdi, minbaşı təbəssümlə dedi:

– Tiflisilərə qədər, hələ siz ən ağır cəza ilə öləcəksiniz.

– Bizə verəcəyiniz heç bir cəzadan qorxmuruq.

Anna qorxmada bu sözü dedi və bu zaman yoldaşları da inadla onun yanında dayandılar. Minbaşı onların qorxmazlığını görüb mərhəmətli bir ürəklə onlara dedi:

– Guya nə etməliyə? – Aha, bu ölkəyə baxın. Bizim əsgərlərlə necə doldular? “Sənin orada nə işin var?” – Əmr Şah Abbas tərəfindəndir. Bəzilərinin boynu vurulmalıdır, qalanları əsir götürülüb aparmalıdır.

– De görüm, gürcülərin farslar qarşısında nə günahı var?

– Şah Abbasa arxa çevirdiniz.

Anna cavab vermək istədi, amma minbaşı daha macal vermədi və ona dedi:

– Gözəl qadın, səninlə çox danışmağa ixtiyarımız yoxdur. Bunun üçün sizə qısaca deyəcəyəm; Çoxları mənim məsləhətimdən xoşbəxt oldular, siz də məsləhətlərimə inansanız xoşbəxt olacaqsınız.

Anna hirsli və qəzəbli avazla ona cavab verdi:

– Di, de, nə məsləhətin var?

– Bizim dinimizi qəbul edin – tərəddüd etmədən minbaşı ona dedi. Düşündü ki, onun xoşuna gələcək.

– Məncə, buna görə gürcüləri qırıb-batırırsınız, çünki biz xristianıq, siz də güclənmiş müsəlmansınız, niyə bizə yalan uydururdunuz? – “Arxa çevirdiniz?” Kim sizin qabağınızda durdu? Amma yox. Biz xristian olduğumuza görə siz yalan səbəb tapırsınız və haqsız olaraq gürcüləri qırıb-batırırsınız, daha çox da silahsızları. Mən qadınam, sizin yerinizə mən utanıram.

Doğrudan da, orada olan bütün farslar o qədər utanırdılar ki, daha Annaya baxa bilmirdilər.

Özündən çıxan bir fars önə gəldi, yüzbaşının

köməkçisi idi və hirsli dedi:

– Əgər tatarlaşsan, bəli, yaxşı, əgər yoxsa, elə indicə sizi məhv etməliyik. Artıq çox danışmağa ehtiyac yoxdur.

Anna arxayın salmaq üçün çəkinərək dedi:

– Bizi ölümlə hədələməyin, fəqət o qədər vaxt verin ki, dinimizin qaydalarına əməl edək və ondan sonra öz istəyinizi yerinə yetirin.

Halbuki farslar razılaşdılar, lakin onların qorxmazlığına təəccüblənmişdilər. Onlar razılaşdıqdan sonra David Qareceli kilsəsinə daxil oldular və xeyli vaxt orada oldular. Orada keşiş dualar oxudu. Sonra sevinc göz yaşları ilə müqəddəs sirri qəbul etdilər və ayrıldılar. Gördülər: Bu dörd gözəl qadının başları açılmışdı; Onların uzun, parıldayan qara saçları başlarının üstündə, alınlarından yuxarı dolanaraq bir yerə bənd edilmişdi, ağ boğazları çiynlərinə kimi tamamilə açıq qalmışdı. Bu onun əlaməti idi: “Bizim başımızı daha asan vuracaqlar”. Beləcə bu formada onların üzlərinə daha da gözəlliklər sərgilənmişdi, bir-birlərinə daha da yaraşır verirdi, sanki üzərlərinə səmavi bir nur düşmüşdü.

Onların önü ilə hündürboylu, əli xaçlı keşiş yandırılmış müqəddəs şamla gedirdi. Onun sifətindən məğrurluq yağırı, saçları çox qara idi, beşi də üzlərində rahatlıq möhkəm addımlarla gəlirdilər.

Onlar gəldilər, keşiş xaçı yaşıllıq olan bir yerə qoydu, qarşısında müqəddəs şam yandırdı. Sonra beşi də onun qarşısında diz çökdülər və bir ağızdan, ən gözəl səslə kilsə nəğməsinə oxumağa başladılar.

O yaşlı minbaşı, bu zaman onların yaxınlığında bir məzar daşının üstündə oturmuşdu, onların halına o qədər acıdı, nəğmələri elə rezonans doğurdu ki, rəhimindən ağladı, səbirsizcə yerindən sıçradı və əllərini göyə qaldıraraq Allahı çağırdı:

– Aman, Allah! Bu yazıqların nə günahı var?

Bu sözə görə qəzəblənmiş köməkçi səsləndi:

– Belə olmadı, o da xristianlaşdı!

Qılınclarını sıyırdılar, altısını da, o müqəddəsləri birlikdə başlarını vurdular və çiçək qarışığı o yaşıl yer onların qanı ilə qırmızıya çaldı.

Beləliklə, beş can iman üçün, altıncısı isə mərhəmət üçün öldü.

Farslar bizim ölkədən əsirləri dəstə-dəstə əli bağlı, əyni çıpaq, ayaqları yalın, paltarları cırıq-cırıq aparırdı. Kimisi ana-atasına, kimisi qardaşına, kimisi bacısına, kimisi də övladına ağlayır, bu kədərli dərdlə Vətənlə əbədi vidalaşır, lakin onlar böyüklərinə adi səbirlə yanaşır və səslərini çıxartmırdılar. O diyakonlar daha heç nə demədi. Onları o bədbəxtlik başlarına gələndə kimi, hadisədən bir neçə gün əvvəl kəndlərə ərzaq yığmağa göndərmişdilər. Onlar Şaşaburoya gedəndə kahin Barbarenin elə orada ərə gedən bacısı ilə görüşdülər. Diyakonları yaxşı qəbul edən bu qadın zərif, daha incə idi, yeni dul qalmışdı, heç uşağı da yox idi.

Ertəsi gün səhər o da diyakonlara qoşuldu – yeddi süvarinin müşaiyəti ilə, çox yaxşı yol azuqəsi ilə. O, dedi:

– Bacımı çoxdandır görmürəm, gedib bir az onunla olum.

Tiflisdən bir az aralıda, Vera dərəsinə çatan da orada bir neçə kişi və qadın uşaqları ilə qaçaraq qışqırırdılar: “Etməyin, özünüze çarə qılın! Şəhərlilər qızılbaş qoşunu ilə mühasirəyə alınıb, şəhərliləri qır-

mağa başladılar və bura da gələcəklər. Yuxarı, bizim tərəfə çıxana kimi dəlicəsinə aradan çıxdıq və calaya doğru qaçdıq”.

Onlar təəccüblə sual verdilər:

– Nə söyləyirsiniz, necə yəni, qızılbaşlar?

Bu sözdən sonra ah çəkib cavab verdilər:

– Birdən üstümüzü aldirdilər, yoxsa bilsəydik, aqibətlərini görərdilər.

Bunu dedikdən sonra onlar dərhal Vera vadisinin sıx calasına girdilər və kiçik meşədə gizləndilər. Təəccüblənmiş onlar da calaya girdilər və bu danışq-la rahat-rahət dərəyə doğru yol aldılar:

Diyakon Tevdore dedi:

– İlahi, çar Luarsabı hiyf eylə, bu səhər mən onu əcdadlarının qəbiristanlığının yerləşdiyi Mtsxeta kilsəsində öz oğlunu dəfn edərkən gördüm; Bu lənətlənmiş qızılbaşlar da ora getsələr, çar Luarsab və əmələsi əsir düşər. Çar oğlunun ölümündən o qədər pərişan olub ki, bu səbəbdən aqlını itirib, bu qızılbaşların gəlişindən tamamilə xəbərsizdir və qorxuram ki, əsir götürməsinlər.

Petre cavab verdi:

– Onu kimi yaxşı çarı Allah hiyf etsin və ümid edirəm ki, qızılbaşlar ora daha gedə bilməzlər.

– İnşallah, Allahın izni ilə, – Tevdore cavab verdi.

Halbuki dul qadın onların söhbətini eşidirdi, lakin qızılbaşların qəfil hücumu keçməsinə həddindən artıq kədərlənmişdi.

Mtsxeta dağından Tiflisə baxanda şəhərin od-alo-va büründüyünü gördülər, qüssələndilər və yazıq dul qadın da kədərdən saçını yolurdu.

Farsların artıq girə bilmədiyi yerə bu dəhşətli səs hər halda tez gedib çatdı. Belə ki, oradan sakinlər evdən bayıra çıxdılar və təcili meşəli dağlara üz tutdular. Var-dövlətlərini evlərində qoyub qaçdılar.

Farsların qayıtmasından sonra kahinlər iki gün idi məhv edilmişdilər ki, onlar gəldilər, kahinlərin və başqalarının meyitlərini görəndə acı-acı ağladılar, xüsusən də Barbarenin bacısı. Onların ürəkləri ağlamaqdan parçalandı, kilsənin yaxınlığında qəbir qazdılar və beşini də birlikdə dəfn etdilər. Onlar da o qoca farsın ölümündən xəbər tutdular, necə ki, baş verdi. Onu da onların yanında dəfn etdilər. Bu ərəfədə qaş da qaraldı.

Həmin gecə o diyakonlar və o qadın məzarların yanında əllərini qoynunda çarpazlayaraq oturdular. Bəzən hönkürtü ilə ağlayırdılar və dul qadın acı göz yaşları tökürdü. Bu qəm-qüssə içində o diyakonlar rahib olmaq üçün hərəkətə keçdilər və ertəsi gün onlar qorxudan düşmənin daha girə bilmədiyi yerə, nə ora, nə də Mtsxetaya, Şio Məgvininin səhrasına getmək niyyətində oldular (*Şio Məgvimeli 6-cı əsrdə Abibos Nekreseli, David Qareceli ilə və başqa müqəddəs keşişlərlə birlikdə Assuriyadan Gürcüstana gələn müqəddəslərdən biridir – Tərcüməçi*).

Həmin diyakonlar Şio Məgvininin müqəddəslərinin yanına gəldilər və orada – yaramazlıqların daha olmadığı yerdə rahib oldular. Artıq qardaşlıq (*Dini şəxslərin birliyi – Tərcüməçi*) saflıq, xeyirxahlıq var idi.

Nəhayət, o dul qadın haqqında dedilər: “Üç ay əvvəl qəm-qüssədən öldü”.

(son)

Gürcü dilindən tərcümə edən:
Mirzə MƏMMƏDOĞLU

31 İYUL
2025-Cİ İL
№ 13 (230)

Yeni YOL

Qəzet 17 iyun 2015-ci il tarixindən nəşr olunur.

2025-Cİ İLİN MİLLİ MÜƏLLİM MÜKAFATININ ONLUĞU MƏLUMDUR

2025 წლის
საუკეთესო ათეული

მასწავლებლის
ეროვნული
პრიზი

ბენეფიციარი	მთავარი მხარდამხმარი	თემის საზღვარი	საზღვარი და მხარდამხმარი	საზღვარი

2025

-ci ilin Milli Müəllim Mükafatının onluğu məlum olub. Bu il onluğa düşən müəllimlərin siyahısı aşağıdakı kimidir:

- **Davit Badalashvili** – Tetrtskaro bələdiyyəsinin Vaja-Pşavela adına Böyük Toneti kənd ictimai məktəbinin vətəndaş təhsili və tarix müəllimi;
- **Elene Betlemishvili** – Qori 3 və 8 saylı ictimai məktəbin ibtidai sinif müəllimi;
- **Rusudan Qonashvili** – Dedoplistskaro bələdiyyəsinin Xornabuci kənd ictimai məktəbinin gürcü dili və ədəbiyyatı müəllimi;
- **Giorgi Kvikvinia** – Tbilisi müasir təhsil akademiyasının ingilis dili müəllimi;
- **Nestan Kublashvili** – Tbilisi 172 saylı ictimai məktəbin gürcü dili və ədəbiyyatı müəllimi;
- **Maia Lapiashvili** – Dedoplistskaro 1 saylı ictimai məktəbin coğrafiya və vətəndaş təhsili müəllimi;
- **Tamuna Maçarashvili** – Tbilisi Qriqol Kobaxidze adına 77 saylı ictimai məktəbin vətəndaş təhsili müəllimi;
- **Şalva Mindadze** – Tbilisi 70 saylı ictimai məktəbin tarix müəllimi;
- **Xatuna Koçashvili** – Rustavi Jiuli Şartava adına 4 saylı və Rustavi 15 saylı ictimai mək-

təbin ibtidai sinif müəllimi;

• **Janna Xaçaturyan** – İlia Çavçavadze adına Axalkalaki 3 saylı ictimai məktəbin mən və cəmiyyət, vətəndaş təhsili və vətəndaşlıq fənni üzrə müəllim.

Müsabiqənin növbəti mərhələsində – sentyabrın 5-də beşiyə düşən müəllimlərin adı açıqlanacaq. Onlardan biri Milli Müəllim Mükafatının qalibi olacaq. Qalib müsabiqənin sponsoru – Qudavadze-Patarkatsişvili Fondu tərəfindən 15000 lari mükafat alacaq. Beşiyə düşən digər müəllimləri isə 2025-ci ilin Milli Müəllim Mükafatının əsas dəstəkçisi – Gürcüstan Bankı mükafatlandıracaq.

Qeyd edək ki, bu il Milli Müəllim Mükafatı müsabiqəsinə 142 müəllim qoşulub.

Milli Müəllim Mükafatı 2017-ci ilin 13 mayında təsis edilib. Qeyd olunan təşəbbüs Gürcüstanda artıq 9-cu dəfə həyata keçirilir və müəllimlik peşəsinin populyarlaşdırılmasına yönəlmiş – “The Global Teacher Prize” şirkətinin bir hissəsidir.

Müsabiqənin baş sponsoru Qudavadze-Patarkatsişvili Fondu, qızıl sponsoru İlia Dövlət Universitetidir. Dəstəkçilər: Gürcüstan Bankı, EPAM Georgia, “Alte” Universiteti, Konsultasiya və Təlim Mərkəzi (CTC).

Mənbə: edu.aris.ge

GÜRCÜSTANDA 7 MİN MÜƏLLİMİN STATUSU YOXDUR

Gürcüstan Təhsil, Elm və Gənclər Nazirliyi 2024-cü ilin hesabatını 2025-ci ilin iyulunda yayımlayıb. Sənəddə müxtəlif statistik göstəricilərlə yanaşı, müəllim və direktor peşəsinin tənzimlənməsi üçün program çərçivəsində aparılmış fəaliyyətlər də sadalanıb.

Məlumat əsasən, hesabat dövründə Gürcüstan məktəblərində 61057 müəllim fəaliyyət göstərib. Onlardan 1019-u təcrübəçi müəllim, 42595-i baş müəllim, 9350-si aparıcı müəllim, 864-ü mentor müəllim, 684-ü “axtaran” müəllimdir, 6581 müəllimin isə heç bir statusu yoxdur. Ümumtəhsil sitemində 2359 xüsusi müəllim var ki, onlardan 524-ü xüsusi təcrübəçi müəllim, 1695-i xüsusi baş müəllim, 10-u xüsusi aparıcı müəllim statusuna sahibdir.

Hesabat dövründə Müəllimlərin Peşəkar İnkişafı və Karyerada İrəliləmə Sxeminə əsasən, 2054 müəllimin statusu dəyişib (108 mentor müəllim, 346 aparıcı müəllim, 1600 baş müəllim).

216 xüsusi müəllim baş müəllim statusu qazanıb, 240 “axtaran” müəllim baş müəllim olub. “Axtaran” proqramına əlavə 372 müəllim qoşulub. “Axtaran” müəllim proqramına daxil olan akademik kursu 272 “axtaran” statuslu müəllim başa vurub. “Axtaran” müəllim proqramını uğurla başa vurmaq və imtahanı verməklə 240 “axtaran” müəllim baş müəllim statusu qazanıb. Praktiki işin qiymətləndirilməsi məqsədilə aparıcı və mentor statusu qazanmaq istəyən 543 müəllim qeydiyyatdan keçib. Praktiki işin qiymətləndirilməsi prosesi həyata keçirilib ki, bunun nəticəsində də 454 müəllimin statusu dəyişdirilib.

Mənbə: etaloni.ge

GÜRCÜSTANDA 875 MİNDƏN ÇOX İNSAN YAŞA GÖRƏ PENSİYA ALIR

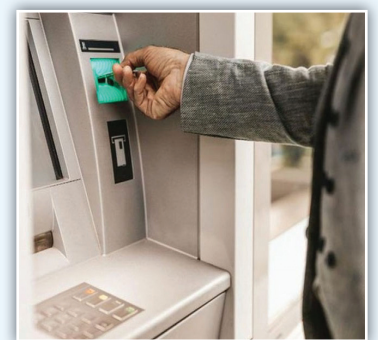
Gürcüstan Səhiyyə Nazirliyinin Sosial Xidmətlər Agentliyinin yaydığı məlumata əsasən, cari ilin iyunun 1-nə olan göstəricilərə görə, Gürcüstanda 875 mindən çox şəxs yaşa görə pensiya alır. Onların 257,2 mini kişi, 617,8 mini isə qadındır.

Məlumatda bildirilib ki, 2025-ci il yanvarın 1-i

ilə müqayisədə pensiyaçıların sayı 10,1 min nəfər artıb. Əhalinin əksəriyyəti 75 yaşa çatmamış şəxslərdir. Hazırda ölkədə 90 yaşdan yuxarı 12 min 400 pensiyaçı var ki, onların da 3 mini kişi, 9,4 mini qadındır. Uzunömürlülərin əsas hissəsi Tbilisi və İmereti bölgəsində yaşayır. Pensiyaçıların təxminən dördü biri paytaxt Tbilisidə məskunlaşıb. İkinci yerdə İmereti, üçüncü yerdə isə Sameqrelo-Zemo Svaneti bölgəsi gəlir. Ən az pensiyaçı isə Quriya, Mtsxeta-Mtianeti, Raça-Leçxumi və Zemo Svanetidə qeydiyyatdadır.

Gürcüstan qanunvericiliyinə əsasən, qadınlar 60, kişilər isə 65 yaşdan pensiya almaq hüququna malikdir. 2025-ci il yanvarın 1-dən etibarən yaşa görə pensiyanın məbləği 350 və 450 lari təşkil edir.

Ölkədə pensiyalar hər il indeksasiya olunur. 70 yaşadək pensiyaçıları üçün pensiyalar inflyasiya səviyyəsinə, 70 yaşdan yuxarı şəxslər üçün isə həm inflyasiya, həm də iqtisadi artımın 80 faizinə uyğun olaraq artırılır. Toplanılan pensiya sistemində qoşulanlar isə dövlət pensiyasına əlavə olaraq yığımlardan da faydalanırlar. Bu yığımlar gözlənilən ömür uzunluğu və əmanətlərin ümumi məbləğinə əsasən hesablanır.

Təsisçi:
“Gürcüstan Gənclərinə Yardım
və Maarifləndirmə Təşkilatı”

Redaktor:
Azər MUSAOĞLU
Yayım direktoru:
Hacı BƏKİROĞLU
Qrafik dizayn:
Elsevər ƏHMƏDOV

ÜNVAN: Rustavi şəh., Şartava küç. 12 b.
TEL: (+995) 555 96 18 68
599 54 12 92
İMEYL: yeniyoqazeti@gmail.com

Yazılar yalnız elektron variantda qəbul edilir və onlara rəy verilmir. Müəlliflərdən redaksiyanın mövqeyi müxtəlif ola bilər. Qəzet hələlik ictimai əsaslarla yayımlanır və pulsuz paylanır. Qəzetdə müxtəlif informasiya agentliklərinin xəbərlərindən də istifadə olunur.